

Kuntien yhteinen lausunto Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle (LUVN)

Aihe: Kohtuulliset mukautukset aamu- ja iltapäivätoiminnassa sekä vammaispalvelulain soveltaminen / LUVN:n esitys uuden sopimuksen sisällöksi aamu- ja iltapäivätoiminnassa, lokakuu 2025

Päivämäärä: 24.11.2025

Länsi-Uudenmaan kunnat, Hanko, Inkoo, Kauniainen, Karkkila, Lohja, Raasepori, Siuntio ja Vihti, ovat tarkastelleet LUVN:n esitystä kohtuullisista mukautuksista aamu- ja iltapäivätoimintaan sekä vammaispalvelulain soveltamiseen liittyen ja esittävät seuraavat yhteiset näkemykset ja linjaukset (kohdat 1–4) sekä kuntakohtaiset kommentit kohta 5:

1. Vammaisten lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämistavat

Kunnat katsovat, että vammaisten lasten aamu- ja iltapäivätoiminnan vaihtoehtoisia järjestämistapoja ovat:

- a) Kunta järjestää palvelun perusopetuslain nojalla ja tekee kunkin lapsen osalta erillisen päätöksen kohtuullisista mukautuksista. Kunta voi tällöin saada toimintaan myönnettävää valtionosuutta.
- b) Kun a) vaihtoehto ei ole mahdollinen, hyvinvointialue järjestää aamu- ja iltapäivätoiminnan vammaispalvelulain 24 §:n 2 momentin nojalla, jolloin toiminnan järjestämis- ja kuluvastuu on hyvinvointialueella.
- c) Hyvinvointialue järjestää toiminnan b) kohdan mukaan, mutta kunta toimii vammaispalvelulain 24 §:n 6 momentin nojalla palveluntuottajana. Kunta ei tällöin voi saada toimintaan myönnettävää valtionosuutta.
- d) Kunta järjestää palvelun perusopetuslain nojalla ja hyvinvointialue täydentää toimintaa vammaispalvelulain perusteella. Tällöin on kyse perusopetuslain nojalla järjestettävästä toiminnasta, joten kunta voi saada toimintaan myönnettävää valtionosuutta.

Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään ensisijaisesti perusopetuslain nojalla sekä vammaispalvelulain nojalla, jos perusopetuslain nojalla toteutettu palvelu kohtuulliset mukautukset huomioon ottaen ei ole henkilön yksilöllisten palvelutarpeiden ja edun kannalta sopivaa ja riittävää.

2. Kohtuulliset mukautukset ja lainsäädännön soveltaminen

Kuntien näkemyksen mukaan kohtuulliset mukautukset koskevat vammaisia henkilöitä. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista annetun yleissopimuksen 1 artiklan mukaan vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Kohtuullisista mukautuksista säädetään yhdenvertaisuuslaissa. Lain 8 §:n mukaan ketään ei saa syrjiä muun ohessa terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Syrjintää on myös kohtuullisten mukautusten epääminen. Kohtuullisen mukautuksen laiminlyönti on siten yhdenvertaisuuslaissa kiellettyä syrjintää yhtä lailla kuin välitön syrjintäkin. Edelleen yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä säädetään,

että viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa muun ohessa käyttää viranomaisen palveluita sekä saada koulutusta ja yleisesti tarjolla olevia palveluita. Mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan ensisijaisesti huomioon vammaisen ihmisen tarpeet ja lisäksi 1 momentissa tarkoitetun toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.

Hallituksen esityksen (HE 19/2014 vp) mukaan kohtuullisilla mukautuksilla tarkoitetaan tarvittaessa yksittäistapauksissa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta, ja joilla varmistetaan vammaisten ihmisten mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Mukautukset ovat luonteeltaan tapauskohtaisia ja niiden tulee vastata kyseisessä konkreettisessa tilanteessa vammaisen ihmisen tarpeisiin. Toimenpide on ”tarvittava” esimerkiksi silloin, kun jokin palvelu ei ole vammaisen ihmisen saatavilla muihin henkilöihin verrattuna vastaavalla tavalla ilman mukautusta. Mukautus voi tällaisessa tilanteessa olla esimerkiksi luiskan asettaminen tilapäisesti portaisiin pyörätuolia varten tai näkövammaisen auttamista konkreettisessa tilanteessa.

Mukautusten tarvittavuus ilmenee yleensä käytännössä siten, että vammaisen ihminen tai esimerkiksi hänen avustajansa pyytää mukautusta, jos hän katsoo sellaista tarvittavan. Olennaista on, että palvelut tulevat mukautuksilla vammaisten ihmisten saataville. Mukautuksista ei saa koitua kohtuutonta taloudellista tai muunlaista rasitetta, ja mukautusten tulee vammaisten ihmisten näkökulmasta kohtuullisella tavalla toteuttaa heidän yhdenvertaiset mahdollisuutensa saada esimerkiksi palveluja. Vammaisella henkilöllä ei ole lähtökohtaisesti velvollisuutta esittää dokumentaatiota vammastaan tai toimintarajoitteestaan, eikä tätä saa asettaa ehdoksi kohtuullisten mukautusten toteuttamiseksi. Lähtökohtaisesti edellytetään vammaisen henkilön nimenomaista pyyntöä toteuttaa mukautukset. Jos kohtuullisista mukautuksista kieltäydytään, asiassa tulee arvioida, ovatko kyseessä olevat mukautukset olleet kohtuullisia ja onko tilanne ollut vammaista syrjivä. Mukautusten kohtuullisuutta arvioidaan kokonaisuutena ottaen huomioon konkreettisessa tilanteessa olennaiset seikat. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan ratkaisun mukaan diagnoosi voi oikeuttaa kohtuullisiin mukautuksiin. Jos mukautuksiin ei suostuta, tulee osoittaa, että mukautusten tekeminen aiheuttaa kohtuuttomia kustannuksia tai muuta kohtuutonta tai suhteetonta rasitetta. Lisäksi tulee mahdollisesti osoittaa, miksi mukautusten tekeminen ei ole mahdollista. Mukautuksiin velvoitettu toimija itse päättää, miten ja millainen mukautus toteutetaan.

Jokaisella lapsella on viime kädessä yksittäistapauksessa tehtävien kohtuullisten mukautusten kautta oikeus käyttää yhdenvertaisesti ja täysimääräisesti hänelle kuuluvia oikeuksia. Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti tulkittu, että kun kysymys on subjektiivisesta oikeudesta, valituskelpoisia ovat myös ratkaisut, joilla on päätetty subjektiivista oikeutta koskevan palvelun toteuttamisesta (järjestämistavasta). Jos palvelun toteuttamistapaa koskevilla ratkaisuilla tosiasiaa kavennetaan tai puututaan yksittäisen lapsen subjektiiviseen oikeuteen, lapsen oikeusturva edellyttää valituskelpoisen hallintopäätöksen tekemistä.

Edellä selostettuun viitaten kuntien näkemys kohtuullisista mukautuksista aamu- ja iltapäivätoiminnassa on seuraava:

Vammaispalvelulain 42 §:n 3 momentin mukaan kumotun lain perusteella tehdyt päätökset pysyvät voimassa päätöksiin merkityn voimassaoloajan, kuitenkin enintään kolme vuotta tämän lain voimaantulosta. Päätökset on kuitenkin saatettava tämän lain mukaisiksi vammaisen henkilön aloitteesta aina tai hyvinvointialueen aloitteesta silloin, kun vammaisen henkilön palvelutarve sitä edellyttää. Voimassa olevat sopimukset pysyvät siten kuntien näkemyksen mukaan voimassa niiltä osin kuin ne kuuluvat uuden lainsäädännön piiriin.

Kohtuulliset mukautukset arvioidaan tapauskohtaisesti, mutta yleisesti ottaen voidaan todeta, että kohtuullisina mukautuksina voidaan pitää järjestelyjä, jotka liittyvät tilojen esteettömyyteen, pienimuotoisiin pedagogisiin apuvälineisiin ja aterioihin (esimerkiksi erityisruokavalioihin).

Sen sijaan LUVN:n esittämät mukautukset, jotka koskevat ohjaajamitoitusta tai aamu- ja iltapäivätoiminnan kuljetuksia, eivät ole kuntien näkemyksen mukaan yleisesti ottaen kohtuullisia ottaen huomioon tällaisten mukautusten tekemisestä kunnille aiheutuvat kustannukset ja muut velvoitteet. Hyvinvointialueella ei ole toimivaltaa määritellä aamu- ja iltapäivätoiminnan henkilöstömitoitusta silloin, kun kunta vastaa toiminnan järjestämisestä perusopetuslain nojalla.

Kunnat katsovat edellä todettuun viitaten lisäksi, että kuljetuksiin liittyvät mukautukset eivät ole kohtuullisia. Kunnilla ei ole laissa säädettyä velvollisuutta järjestää kuljetuksia aamu- ja iltapäivätoimintaan, eikä kyseinen toiminta ole kunnissa maksutonta palvelua.

Mikäli LUVN tekee vammaispalvelulain mukaisen päätöksen lapsen tarpeesta aamu- ja iltapäivätoimintaan, kyseessä on hyvinvointialueen järjestämä palvelu, joka edellyttää palveluntarjoajalta SOTERI-rekisteröitymistä. Tavallisen perusopetuslain nojalla järjestettävän aamu- ja iltapäivätoiminnan piirissä ei voi olla lapsia, joiden palveluista laskutus kohdistuu LUVN:lle. Kunnilla ei ole velvollisuutta järjestää näille lapsille toimintaa omalla kustannuksellaan.

3. Palveluntuottajien luvat ja vastuut

Kunnat ovat huolissaan siitä, että LUVN ei ole varmistanut palveluntuottajien lupien ja rekisteröintien asianmukaisuutta. Kunnat ilmoittavat, etteivät ne hae oikeutta järjestää vammaispalvelulain mukaista toimintaa eivätkä rekisteröidy SOTERI-rekisteriin. Edellä lausutusta huolimatta Lohjan kaupunki kuitenkin toteaa, että se pitää mahdollisena rooliaan palveluntarjoajana sillä edellytyksellä, että sopimusehdoista päästään yksimielisyyteen.

4. Avoimet kysymykset LUVN:lle

Voiko hyvinvointialue palkata avustajan kouluun oppilaan tueksi?

Voiko LUVN vuokrata koulun tiloja ja järjestää niissä omaa toimintaa?

Kuka määrittelee aamu- ja iltapäivätoiminnan kohtuullisen tason, ja millä perusteella tämä taso määritellään (dia 5)?

Miten LUVN aikoo järjestää ja määritellä loma-ajan ja kesätoiminnan, kun kunnat eivät järjestä aamu- ja iltapäivätoimintaa kesäaikana?

LUVN:ltä pyydetään toimintasuunnitelma tammikuulle 2026, jolloin ilmoittamiset kouluihin ovat ajankohtaisia ja näiden tiedottaminen tärkeää.

5. Kuntakohtaiset kommentit

Hangon kaupunki haluaa hakea toiminnan järjestämiseen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa sellaista ratkaisua, jossa kaupunki ei toimi SOTERI-rekisteriin rekisteröityneenä palveluntuottajana. Vuoropuhelua aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämismahdollisuuksista tulee edelleen jatkaa.

Karl-Erik Gustafsson
sivistystoimen johtaja
Hangon kaupunki

Hangon sivistyskanslia
Halmstadinkatu 7 B
10900 Hangö

Jakelu: LUVN Vammaispalvelut